

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان: نقش سبک تربیت علوی در
تفاوت های بین نسلی

استاد راهنما: خانم عظیمی فشی

نویسندگان:

زهره عارفی، سمانه طاهرآبادی

پروین جعفری، فیروزه سهرابی

چکیده

با گسترش سرعت تغییرات اجتماعی، فرهنگی و فناوری در دنیای مدرن تفاوت های میان نسل ها به ویژه در جوامع امروزی به چالشی عمده تبدیل شده است. در این راستا، یکی از روش های کارآمد برای کاهش تنش ها و شکاف های نسلی، بهره برداری از آموزه های تربیتی امام علی (علیه السلام) است. امام علی (علیه السلام) به عنوان پیشوای اخلاقی و تربیتی، اصولی را پایه گذاری کرده است که در جوامع مختلف می تواند به مدیریت، بهتر تفاوت ها و تعامل میان نسل ها کمک کند.

این مقاله بر آن است تا بررسی کند که چگونه سبک تربیتی امام علی (علیه السلام)، با اصولی همچون عدالت، محبت، گفت و گو و خرد جمعی می تواند در مدیریت تفاوت های نسلی مؤثر باشد. همچنین، چگونه این سبک می تواند به یک همزیستی سالم و سازنده میان نسل های مختلف منجر شود.

کلمات کلیدی: فرهنگ، خانواده، هنجار، ارزش، رسانه، شکاف نسلی، علوم اجتماعی

مقدمه

سبک تربیت علوی، با تأکید بر اصولی همچون عدالت، محبت، گفت‌وگو، عقلانیت و توجه به تغییرات اجتماعی و زمانی، می‌تواند به طور مؤثری در مدیریت تفاوت های نسلی ایفای نقش کند. در دنیای امروز که تفاوت های میان نسل ها به ویژه در زمینه های فرهنگی، تکنولوژیکی و اجتماعی محسوس تر از هر زمان دیگری است، آموزه های امام علی (علیه السلام) می‌تواند به عنوان راهکارهایی عملی در جهت برقراری تفاهم و همزیستی میان نسل ها عمل کند.

بر اساس اصول تربیت علوی، نسل ها باید به یکدیگر احترام گذاشته و از منطق و خرد جمعی برای حل مسائل استفاده کنند. از طریق گفت‌وگو و ایجاد فضایی برای تبادل نظر، می‌توان به درک متقابل دست یافت و به‌طور مؤثر با چالش‌های موجود در ارتباطات بین نسلی مواجه شد.

۱. تفاوت‌های بین‌نسلی

تفاوت‌های بین‌نسلی به مجموعه‌ای از تغییرات و تحولات در ارزش‌ها، نگرش‌ها رفتارها، و سبک‌های زندگی نسل‌های مختلف گفته می‌شود. این تفاوت‌ها معمولاً به دلیل تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و پیشرفت‌های علمی و فناوری ایجاد می‌شوند. تفاوت‌های بین‌نسلی ممکن است در سطوح مختلف از جمله خانواده، جامعه و سیاست ظهور کنند و می‌توانند به شکاف‌های عمیق میان نسل‌ها منجر شوند.^۱

۱.۱) تفاوت‌های فرهنگی و ارزشی نسل‌های مختلف معمولاً نگرش‌ها و ارزش‌های متفاوتی دارند که این تفاوت‌ها به دلیل تغییرات فرهنگی، تاریخی و اجتماعی به وجود می‌آید. برای مثال، نسل‌های قدیمی‌تر ممکن است ارزش‌هایی چون احترام به سنت‌ها، خانواده و جامعه را بیشتر از نسل‌های جدید که تحت تأثیر تکنولوژی و تغییرات اجتماعی قرار گرفته‌اند، مورد توجه قرار دهند.^۲

۱.۲) تفاوت در استفاده از فناوری نسل‌های جدید به دلیل دسترسی بیشتر به فناوری‌های پیشرفته‌تر و اینترنت، دیدگاه‌ها و رفتارهای متفاوتی نسبت به نسل‌های قدیمی‌تر دارند. این تفاوت‌ها می‌تواند بر روابط اجتماعی و خانوادگی تأثیرگذار باشد.^۳

۱. جامعه‌شناسی، ج ۶، ص ۱۱۰

۲. روانشناسی رشد، ج ۲، ص ۷۸

۳. فرهنگ و تغییر اجتماعی، ص ۱۲۵

۱.۳) تفاوت در سبک زندگی تغییرات در سبک زندگی نیز یکی از مهمترین تفاوت های بین نسلی است. نسل های جدید ممکن است به شیوه های جدیدی از زندگی علاقه مند باشند که از نسل های قبلی متفاوت است. این تغییرات در نحوه نگرش به کار، ازدواج، تربیت فرزند و حتی تفریحات تأثیرگذار است.

۱.۴) تفاوت های اجتماعی و اقتصادی، تغییرات اجتماعی و به ویژه در دوران های پس از جنگ، بحران های اقتصادی و تغییرات جهانی سازی، تأثیر زیادی بر تفاوت های بین نسلی داشته است. نسل های قدیمی تر ممکن است به روش های سنتی تر در مواجهه با بحران ها نگاه کنند، در حالی که نسل های جدید به دنبال راه حل های نوآورانه تر و مدرن تر هستند.^۱

تغییر کارکردها در خانواده و شکاف نسلی

بررسی ها نشان می دهد در برخی کارکردهای خانواده تغییرات اساسی رخ داده، یا برخی کارکردها به نهادهای دیگر انتقال یافته است.

«هم زمان با صنعتی شدن روزافزون جوامع در طی دو قرن اخیر، تغییرات جهانی عمده ای در الگوهای خانواده به وقوع پیوست. تغییراتی که موجب دگرگونی عمیق در تعهد و علاقه مردم، نسبت به هم گردیده است. امروزه مردم توجه کمتری به مسئولیت خود در قبال خانواده گسترده و توجه بیشتری به نیازهای خود و اعضای خانواده (خانواده هسته ای) نشان می دهند»^۱.

به طور خلاصه می توان گفت خانواده هسته ای به این دلایل، با ویژگی های نوین زندگی همراه تر است:

۱. تحرک جغرافیایی؛

۲. تحرک اجتماعی؛

۳. کاهش کارکردهای خانواده؛

۴. مزایای خانواده کوچک (به لحاظ تعداد افراد)؛

۵. فردگرایی.^۲

تمامی این عوامل، هم بر نهاد خانواده و هم بر ارتباط و تعامل یا شکاف نسلی مؤثرند. فاصله جغرافیایی میان افراد و درون یک شبکه خانوادگی گسترده، تحرکات شغلی و اجتماعی و تغییرات پایگاه و نقش اجتماعی، تغییرات کارکردی خانواده و تبادل این کارکردها با نهادهای دیگر، تأکید بر زندگی آسان و چابک و پردرآمد فردی یا هسته ای، و فردگرایی برخاسته از این نوع زندگی، از دلایل اثرگذاری تغییر کارکرد خانواده بر شکاف نسلی است. در اینجا نقش رسانه های جمعی برای جلوگیری از تغییر کارکردهای خانواده از سویی، و تلاش برای آشنایی مسئولان و مردم با مسائل مربوط به تغییر کارکردها و به دنبال آن تشدید شکاف نسلی، از سوی دیگر، دارای اهمیت است.

نقش درک متقابل در کاهش شکاف نسلی

در آموزه های امام علی (ع)، عقل، حلم، بردباری و گفت و گو از مهم ترین راهکارهای حل تعارضات اجتماعی و خانوادگی اند. در مواجهه با نسل جوان، به جای تحمیل دیدگاه، باید با آنها وارد گفت و گو شد، شرایط آنها را درک کرد و با عقلانیت، به هدایت آنها پرداخت.

ایشان می فرمایند:

دل جوان همچون زمین آماده ای است که هر بذری در آن کاشته شود می پذیرد.

این سخن، هم بر اهمیت آموزش به نسل جوان تأکید دارد و هم نشان می دهد که زمینه سازی تربیت درست باید با درک شرایط سنی، فکری و عاطفی جوان همراه باشد.^۱

نتیجه گیری

تفاوت‌های بین نسلی معمولاً ناشی از تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که در هر دوره‌ای رخ می‌دهند. در این میان، تربیت علوی به عنوان یک الگوی تربیتی می‌تواند نقش مهمی در کاهش این تفاوت‌ها و تقویت ارتباطات میان نسل‌ها ایفا کند. آموزه‌های حضرت علی (ع) به عنوان یک مدل اخلاقی و اجتماعی، نه تنها می‌تواند به نسل‌های مختلف کمک کند تا یکدیگر را بهتر درک کنند، بلکه باعث ایجاد همبستگی و انسجام اجتماعی می‌شود.

در نهایت، برای کاهش شکاف‌های بین نسلی و ایجاد جامعه‌ای پایدار، لازم است که آموزه‌های تربیتی علوی در خانواده‌ها، مدارس و جوامع به کار گرفته شود. این امر می‌تواند به ایجاد فضایی مساعد برای انتقال اصول اخلاقی، دینی و فرهنگی از نسلی به نسل دیگر کمک کند و موجب بهبود روابط اجتماعی، خانوادگی و حتی سیاسی شود.

منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه ، سخنان امام علی(ع).
۳. آزاد ارمکی، تقی. ۱۳۸۳. رابطه بین نسلی در خانواده ایرانی، مسائل اجتماعی ایران. انجمن جامعه شناسی ایران. تهران: نشر آگه.
۴. اسپاک، بنجامین. ۱۳۶۴. پرورش فرزند در عصر دشوار ما. ترجمه: هوشنگ ابرامی. تهران: نشر صفی علیشاه.
۵. پناهی، محمدحسین. ۱۳۸۳. «شکاف نسلی موجود در ایران و اثر تحصیلات بر آن». فصلنامه علوم اجتماعی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی. شماره ۱۷.
۶. چلبی، مسعود. ۱۳۷۵. جامعه شناسی نظم (تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی). تهران: نشر نی.
۷. دادگران، سیدمحمد. ۱۳۸۴. مبانی ارتباط جمعی. تهران: نشر مروارید و فیروزه.
۸. رابرتسون، یان. ۱۳۷۴. درآمدی بر جامعه (با تأکید بر نظریه های کارکردگرایی. ستیز و کنش متقابل نمادی). ترجمه: حسین بهروان. مشهد: نشر آستان قدس رضوی.
۹. روشه، گی. ۱۳۶۶. تغییرات اجتماعی. ترجمه: منصور وثوقی. تهران: نشر نی.
۱۰. سگالین، مارتین. جامعه شناسی تاریخی خانواده. ترجمه: حمید الیاسی. تهران: نشر مرکز.
۱۱. شفرز، برنهارد. ۱۳۸۳. مبانی جامعه شناسی جوانان. ترجمه: کرامت الله راسخ. تهران: نشر نی.
۱۲. طبرسی، ابوعلی. ۱۳۸۰. مجمع البیان. (ج ۲۹) ترجمه: علی کرمی.
۱۳. فرقانی، محمدمهدی. ۱۳۸۰. ارتباطات و توسعه، چهارده نظریه پردازی و امروز رسانه. سال دوازدهم. شماره دوم. نشر مرکز مطالعات و توسعه رسانه ها وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۴. فرید تنکابنی، مرتضی. ۱۳۷۷. الحدیث. تهران: فرهنگ اسلامی.
۱۵. قبادی، خسرو. ۱۳۸۲. گسست پارادایمی بین نخبگان فکر ایران: گسست نسل ها. تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۱۶. قنادان، منصور و همکاران. ۱۳۷۵. جامعه شناسی مفاهیم کلیدی. تهران: نشر آوای نور.
۱۷. گیدنز، آنتونی. ۱۳۷۷. جامعه شناسی. ترجمه: منوچهر صبوری. تهران: نشر نی.

۱۸. تجدد و تشخص. ترجمه: ناصر موفقیان. تهران: نی.
۱۹. مطهری، مرتضی. ۱۳۷۸. مجموعه آثار. تهران: صدرا.
۲۰. مک کوئیل، دنیس. ۱۳۸۲. درآمدی بر نظریه های ارتباطات جمعی. ترجمه: پرویز اجلالی. تهران: نشر مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها.
۲۱. منصورنژاد، محمد. ۱۳۸۲. شکاف و گفت وگویی نسل ها با تأکید بر ایران. با اهتمام: علی اکبر علیخانی. تهران: نشر پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
۲۲. مهدی زاده، سید محمد. ۱۳۸۰. نظریه های ارتباطات جمعی. تهران: جزوه درسی دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی.
۲۳. نیک گوهر، عبدالحسین. ۱۳۸۳. مبانی جامعه شناسی. تهران: نشر توتیا.
۲۴. یوسفی، نریمان. ۱۳۸۳. شکاف بین نسل ها - بررسی نظری و تجربی. تهران: نشر پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.